Kirjallinen lausunto
Hallitussihteeri Henna Närhi
Päivämäärä: 11.1.2023

Eduskunta
Ympäristövaliokunta

Ympäristövaliokunta torstai 12.1.2023 klo 10.15 / HE 249/2022 vp / Kirjallinen asiantuntijalausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rakentamisen suunnittelu- tai työnjohtotehtävissä toimivien pätevyyden osoittamisesta

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriön kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä, joka koskee esitystä laiksi rakentamisen suunnittelu- tai työnjohtotehtävissä toimivien pätevyyden osoittamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Opetus- ja kulttuuriministeriö on osallistunut esityksen valmisteluun ja pitää esitystä pääosin hyvänä ja kannatettavana. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää kuitenkin muutoksia esityksen ammattipätevyyksiä koskevaan osuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö koordinoi ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2005/36/EY), nk. ammattipätevyysdirektiivi toimeenpanoa Suomessa. Ammattipätevyysdirektiivi sisältää säännöt, joiden mukaisesti jäsenvaltion pitää tunnustaa EU- tai ETA-kansalaisen toisessa jäsenmaassa hankkima ammattipätevyys. Ammattipätevyysdirektiivi on pantu täytäntöön muun muassa ammattipätevyyden tunnustamisesta annetulla lailla (1384/2015), nk. ammattipätevyyslaki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on kuvannut ammattipätevyyslain (1384/2015) velvoitteita lausunnossaan, joka koski hallituksen esitysluonnosta kaavoitus- ja rakentamislaiksi (VN/279/2018).

Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa esitystä, jonka mukaan tehtävä ulkomaisten tutkintojen vastaavuudesta annettavista todistuksista rakentamisen osalta säädettäisiin ympäristöministeriön ja/tai ympäristöministeriön valtuuttaman toimielimen tehtäväksi. Peruste sille, että ympäristöministeriö antaisi todistukset ammattipätevyyden tunnustamisesta ja ulkomaisten tutkintojen vastaavuudesta on yleinen periaate siitä, että kukin hallinnonala vastaa oman hallinnonalansa ammattipätevyyksien tunnustamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan esityksen 5 §:ssä tulisi kuitenkin täsmentää, että ammattipätevyyden tunnustaminen tapahtuu ammattipätevyyslain (1384/2015) säännösten nojalla. Ammattipätevyyslaki sisältää muun muassa säännökset hakemusten käsittelyajoista ja päätöksessä mahdollisesti edellytettävistä korvaavista toimenpiteistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on huomauttanut samasta asiasta lausunnossaan ympäristöministeriölle ja ympäristöministeriö on muotoillut

pykälää uudelleen, mutta opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että 5 §:n muotoilu on edelleen epäselvä.

Esityksen 5 §:ssä todeltaan, että poiketen siitä, mitä ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa (1384/2015) säädetään ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustamisesta, ympäristöministeriö myöntää todistukset rakentamisalan tutkintojen vastaavuuksista. Ehdotetusta 5 §:stä ei käy selville miltä osin ammattipätevyyslaista poiketaan. Kyseinen kohta voisi viitata useisiin eri asioihin ammattipätevyyslaissa. Esitetyssä laissa pitäisi säätää ympäristöministeriön ja valtuutetun toimielimen toimivallasta nimenomaisesti ja huomioida, että muilta osin ammattipätevyyslain säädöksiä noudatetaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa 5 §:n 1 momentin muotoiluksi: ”Ympäristöministeriö päättää ulkomailla hankitun ammattipätevyyden tunnustamisesta rakennusalan tehtäviin siten kuin ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa (1384/2015) säädetään.”

Lisäksi esityksessä tulee huomioida myös ammattipätevyyslain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät tilanteet. Tällaisia ovat tyypillisesti tilanteet, joissa koulutus on suoritettu EU:n ulkopuolella tai hakija on muun maan kuin EU-maan kansalainen. Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa 5 §:n 2 momentin muotoiluksi: ”Muuhun kuin ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain soveltamisalaan kuuluvaan rakennusalan tehtävään ympäristöministeriö arvioi ulkomaisen koulutuksen vastaavuuden Suomessa pätevyysvaatimuksena olevaan koulutukseen.”

Esityksessä pitäisi erikseen säätää soveltumisesta muihin kuin rakennuslain 83 §:ssä ja 87 §:ssä tarkoitettuihin (eli suunnittelijan, vastaavan työnjohtajan ja erityisalan työnjohtajan kelpoisuusvaatimuksiin) toimintoihin. Esityksessä kyseistä asiaa oli käsitelty vain perustelutekstissä. Tunnustamisen tulee koskea myös hakemista sellaisiin tehtäviin, joista ei säädetä kyseisissä säännöksissä, esimerkiksi tehtävät, joihin on kelpoisuusvaatimuksena soveltuva korkeakoulututkinto tai tehtäviä, joihin vaadittavasta osaamisesta on muutoin säännelty tarkasti. Tällainen on esimerkiksi rakennuslakiehdotuksen (HE 139/2022) 103 §:ssä tarkoitettu rakennustarkastajan tehtävä. Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa 5 §:n 3 momentin muotoiluksi: ”Ympäristöministeriö tekee päätöksen ulkomailla hankitun tutkinnon vastaavuudesta sellaiseen rakennusalan tehtävään, joka ei liity rakentamislain 83 §:ssä ja 87 §:ssä tarkoitettuun toimintaan.”

Lisäksi pykälässä pitäisi säätää ympäristöministeriö toimivaltaiseksi viranomaiseksi ammattipätevyysdirektiivin mukaisissa menettelyissä Suomessa sääntelemättömien rakennusalan ammattien osalta. Tällainen on esimerkiksi arkkitehdin tehtävä, johon ei tällä hetkellä ole säädöspohjaista kelpoisuusvaatimusta. Arkkitehdin tehtävä on kuitenkin säännelty useassa muussa Euroopan maassa sekä Euroopan ulkopuolisessa maassa.

Ammattipätevyysdirektiivissä säädetään myös arkkitehtikoulutuksen vähimmäisvaatimusten yhteensovittamiseen perustuvasta tunnustamisesta (nk. automaattisen tunnustamisen periaate), ja direktiivi sisältää yksityiskohtaisia säännöksiä muun muassa arkkitehtikoulutuksen antamia tietoja, taitoja ja pätevyyksiä sekä arkkitehdin ammattitoiminnan harjoittamista koskien. EU neuvottelee parhaillaan Kanadan kanssa arkkitehtien ammattipätevyyden tunnustamista koskevasta sopimuksesta (Mutual recognition agreement (MRA) with Canada on the professional qualifications of architects). Sopimuksessa sovittaisiin myös tunnustamiseen liittyvistä toimivaltaisten viranomaisten tehtävistä: sopimusluonnoksen mukaan lähtömaan eli tutkinnon suoritusmaan (tässä Suomi) toimivaltaisen viranomaisen olisi toimitettava vastaanottavan maan (tässä Kanada) toimivaltaiselle viranomaiselle muun muassa suoritettua tutkintoa koskevaa tietoa. Vaikka arkkitehdin tehtävää ei katsotakaan Suomessa säännellyksi ammatiksi, mahdollistaisi sopimus kuitenkin myös Suomessa arkkitehdin tutkinnon suorittaneelle mahdollisuuden hakea sopimuksen mukaista arkkitehdin ammattipätevyyden tunnustamista Kanadassa, ja näin olen tunnustamisprosessista aiheutuisi sopimuksen mukaisia tehtäviä myös suomalaiselle viranomaiselle. EU on käynnistänyt vastaavia sopimusneuvotteluita myös muiden kolmansien maiden kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa 5 §:n 4 momentin muotoiluksi: ”Ympäristöministeriö on toimivaltainen viranomainen ammattipätevyysdirektiivin mukaisissa menettelyissä Suomessa sääntelemättömien rakennusalan ammattien osalta.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa, että ammattipätevyyksien tunnustamista koskevan Euroopan unionin ja kansallisen sääntelyn tavoitteena on varmistaa ulkomailla ammattiin pätevöityneiden mahdollisuudet harjoittaa ammattia Suomessa. Toimivaltaisen viranomaisen tehtävänä on varmistaa sitä varten ammattipätevyyslain mukaiset ammattipätevyyden tunnustamismenettelyt.